

Anne Alombert

Jakie transformacje energetyczne na rzecz trzech ekologii? Entropie, ekologie i gospodarka w antropocenie

Artykuł rozpatruje współczesny kryzys ekologiczny jako potrójny problem ekologii środowiskowej, ekologii mentalnej i ekologii społecznej: podczas gdy ekosystemy naturalne są zagrożone przez infrastrukturę przemysłową, która służy eksploatacji surowców mineralnych i bazującej na niej zglobalizowanej ekonomii konsumpcyjnej, ekosystemy psychiczne i społeczne są zagrożone przez połączone urządzenia, które służą eksploataowaniu zasobów libidalnych i bazującej na nich ekonomii uwagi i gospodarce opartej na danych. Ten potrójny kryzys ekologiczny jest opisany w artykule jako proces wzrostu entropii na różnych poziomach (termodynamicznym, biologicznym, informacyjnym lub psychospołecznym). Odwrócenie tego procesu wymaga podwójnej transformacji energetycznej: takiej, która pozwala z umiarem gospodarować energią pochodzącą z zasobów mineralnych i otaczać je troską, oraz takiej, która pozwala na to samo w odniesieniu do energii psychicznej i libidalnej. Artykuł odwołuje się do prac Nicolasa Georgescu-Roegeny i Bernarda Stieglera, którzy opisują taką transformację jako walkę ze wzrostem entropii, z jednej strony prowadzoną z perspektywy fizycznej i środowiskowej, a z drugiej – z perspektywy psychicznej, technicznej i społecznej.

Słowa klucze: ekologia, ekonomia, gospodarka, entropia, energia, antropocen, entropocen, Félix Guattari, Nicholas Georgescu-Roegen, Bernard Stiegler

Michał Krzykowski

Energia, praca i walka z entropią

Główna teza niniejszego artykułu jest następująca: zwyczajowe rozumienie pracy w demokracjach przemysłowych pochodzi z przestarzałych założeń teoretycznych ekonomii neoklasycznej, które podtrzymują wysoce entropijny proces gospodarczy. Określenie nowych celowości i funkcji pracy jest zatem konieczne do tego, aby przeprojektować gospodarkę, a tym samym wypracować pozytywną alternatywę dla antropocenu. Artykuł traktuje o pojęciu pracy, wprowadzonym przez Bernarda Stieglera, a także sposobie, w jaki Stiegler aktualizuje refleksję wokół pracy podjętą przez Andrégo Gorza. Kwestia pracy jest omawiana w dwóch ściśle ze sobą powiązanych kontekstach: w odniesieniu do transformacji energetycznej i w odniesieniu do nieuchronnej automatyzacji pracy. Postulując przededefiniowanie pracy poza zatrudnieniem, artykuł broni tezy, że automatyzacja, bardziej niż końcem pracy może być jej początkiem. Aby tak się stało, należy spełnić jednak dwa warunki: przededefiniować pracę poza zatrudnieniem i uspołecznic płynące z automatyzacji korzyści.

Słowa klucze: Bernard Stiegler, André Gorz, automatyzacja, entropia, praca, zatrudnienie, antropocen

Monika Lubińska

Od rozproszenia do materializacji. Energia i entropia w sztukach wizualnych lat sześćdziesiątych a pierwszych dekad XXI wieku

W artykule podjęty zostaje temat energii i entropii w sztukach wizualnych. Problematyka skoncentrowana jest wokół kluczowych przemian w strategiach artystycznych bazujących na dowartościowaniu entropii i energii, jakie zaszły między latami sześćdziesiątymi XX wieku a pierwszymi dekadami XXI stulecia. Omawiane zwroty zaprezentowane zostały na przykładzie twórczości Hansa Hackeego, Roberta Smithsona, Petera Blamey'ego, Davida Hainesa, Joyce Hinterding oraz Olafura Eliassona. Punktem wyjścia dla rozważań jest zaproponowana przez Bernarda Stieglera oraz powołany przez niego kolektyw badawczy Internacja – koncepcja entropocenu, stanowiąca o tym, że entropia jest zjawiskiem w sposób najbardziej adekwatny charakteryzującym wszelkie kryzysy epoki człowieka.

Słowa klucze: energia, entropia, sztuki wizualne, antropocen, energy humanities

Paweł Frelík

Gry władzy: w stronę retoryki energii w spekulatywnych grach wideo

Artykuł przedstawia powiązania energii i gier wideo, będących jednym z najnowszych przedstawicieli mediów spekulatywnych, i stawia pytanie, na ile takie gry mogą poszerzać społeczną świadomość w kwestii ekstraktywizmu oraz źródeł energii w antropocenie. W pierwszej kolejności artykuł rozpoznaje zaangażowanie mediów gier w szerszą problematykę kryzysu klimatycznego, którego ważnym aspektem są kwestie energetyczne. Następnie przedstawia kilka podejść analitycznych, które pomagają rozwikłać proceduralną retorykę energii w grach wideo. Na koniec proponuje wstępne pogrupowanie gatunków gier i ich potencjału w kontekście centralnego miejsca paliw i energii w grach spekulatywnych. Jako całość stanowi on wstępną mapę stanu energii w spekulatywnych grach wideo, a zatem przecięcia, które pozostają w dużej mierze niezbadane, i wykorzystuje kilka studiów przypadku do zilustrowania pewnych prawidłowości pojawiających się w dyskusjach na temat powiązania środowiska, gospodarki i energii w spekulatywnych grach wideo.

Słowa klucze: humanistyczne studia nad problematyką energii, antropocen gry wideo, science fiction

Daniel Banasiak

Metafizyka *Ropy naftowej* Aleksieja Parszczikowa z zagadnień rosyjskiej petropoetyki

Dyskurs o ropie naftowej obecny jest szczególnie we współczesnej literaturze rosyjskiej. Artykuł przedstawia rekonesans badawczy dotyczący tematyki paliw w rosyjskich tekstach literatury i kultury. Za pomocą narzędzi hermeneutycznych zbadano wiersz *Ropa naftowa* (1998) Aleksija

Parszczikowa. Twórcza, piszący w duchu rosyjskiego metarealizmu, poetyzuje, metaforyzuje złoża ropy, tym samym unika trudnych pytań o rosyjski imperializm czy ochronę środowiska naturalnego. Interesuje go ekscentryczna sieć metafor ewokujących metafizyczne wizje, pełnych odniesień do tekstów kultury z całego świata.

Słowa klucze: Aleksiej Parszczikow, petropoetyka, ropa naftowa, metafizyka

Justyna Kłopotowska

Odhumanizowanie jednostki i demontaż wartości
w *Oleju* Lukasa Bärfussa.

Artykuł ma na celu ukazanie dehumanizacji jednostki i demontażu wartości na podstawie sztuki teatralnej Lukasa Bärfussa pt. *Olej*. Tytułowa ropa/olej łączy się nierozdzielnie z nieokreśloną żądzą pieniądza, która ostatecznie prowadzi do tragedii. Zaczynając od antycznej energii, poprzez stosunki (post)kolonialne po system władzy-wiedzy według Michela Foucaulta ukazana zostaje jedna z możliwych interpretacji utworu.

Słowa klucze: dehumanizacja, Lukas Bärfuss, wartości, degradacja, olej, ropa

Zbigniew Feliszewski

Maszyna-podmiot-kultura. Debaty wokół postępu technicznego
w Niemczech początku XX wieku

Artykuł podejmuje próbę zbadania podejścia literatury i filmu lat dwudziestych XX wieku do postępu technicznego, w szczególności procesu umaszynowienia i jej wpływu na życie społeczne i jednostkowe. Analizy wiersza Bertolta Brechta (*700 Intellektuelle beten einen Öltank an*) oraz filmów niemieckiego ekspresjonizmu (*Student z Pragi*, *Golem*, *Metropolis*) mają na celu zrekapitulowanie debat wokół postępu technicznego oraz umiejscowienie ich w horyzoncie badań humanistycznych, a także zbadanie ich podejścia do dominującej od XVIII wieku myśli rozróżniającej pojęcia kultury i cywilizacji. Przy zastosowaniu medioznawczych teorii przedłużeń człowieka artykuł stara się określić ich potencjał konstytuujący rzeczywistość. Centralną część analizy stanowią zagadnienia roli intelektualistów i artystów w aparacie życia społecznego, maszyny jako protezy i przedłużenia człowieka oraz maszyny jako sobowtóra.

Słowa klucze: maszyna, proteza, przedłużenie człowieka, władza, dyskursy o postępie, sztuka i literatura Niemiec Weimarskich, podmiot, kultura, cywilizacja

Monika Kocot

Muzyczność “wielkiej fugi orfickiej”
Stanisława Swena Czachorowskiego

Przedmiotem analizy artykułu jest wiersz Stanisława Swena Czachorowskiego zatytułowany “wielka fuga orficka”, łączący muzyczną tradycję baroku ze współczesnością, a którego kompozycję i poszczególne elementy składowe autorka widzi jako literacką wariację na temat

klasycznej fugi. Istotny jest tu dialog harmonii i jedności z chaosem i wieloperspektywicznością uzyskany w kontrapunktowych zestawieniach muzyki Bacha. Analizując wiersz, autorka pokazuje, jak Czachorowski za pomocą synchronizacji oraz zamierzonej asynchronizacji wzorców percepcyjnych, aksjologicznych i etycznych tworzy synchroniczną czasoprzestrzeń kulturową, intencjonalnie zakładaną w programach nadrealistów jako cel działań artystycznych.

Słowa klucze: Czachorowski, muzyczność, fuga, Barok, nadrealizm, J.S. Bach

Maria Janoszka

Pytania o wartość. Ekonomiczne uwikłania jednostki i języka w *Wyznaniach* Jeana-Jacques'a Rousseau

Szkic stanowi próbę ukazania zróżnicowania sposobów ewokacji i wieloznaczności problematyki ekonomicznej w *Wyznaniach* Jeana-Jacques'a Rousseau. Liczne motywy biograficzne wskazują paradoksalność sytuacji i wyborów autora *Rozprawy o nierówności*, jednocześnie kwestionującego społeczne funkcje pieniądza jako formę zniewolenia i poszukującego stabilizacji finansowej jako rękojmi wolności. Tekst *Wyznań* problematyzuje także kwestię relatywności stosunku pieniądza i towaru oraz braku samoistnej wartości pieniądza, jak również przeniesienie tej wizji na relacje międzyludzkie. Ekonomizację myślenia o świecie dostrzec można też w intensywnym dialogu z publicznością i w znaczeniu nadawanemu pismom autobiograficznym w walce o ustalenie własnej wartości w oczach czytelników.

Słowa klucze: Jean-Jacques Rousseau, *Wyznania*, literatura i ekonomia, autobiografia, wartość